

Sygn. akt: II AKa 86/00

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2000 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Barbara Misztalska
Sędziowie	SSA Jan Dybek (spr.) SSA Barbara Suchowska
Protokolant	Barbara Oleś

przy udziale Prokuratora Prok. Okręg. del. Małgorzaty Siemińskiej

po rozpoznaniu w dniu 13 kwietnia 2000 r.

sprawy z wniosku Z. K., ur. (...) w M. D., syna J. i A.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 03 lutego 2000r. sygn. akt XVI1 Ko 92/99

1. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;
2. obciąża Skarb Państwa kosztami postępowania odwoławczego.

II AKa 86/00

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Z. K. domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa na jego rzecz kwoty 280.000 zł. za represjonowanie przez władze radzieckie jego ojca J. K.. Na kwotę tą składa się 180.000 zł. odszkodowania za pracę ojca w obozach pracy ZSRR oraz 100.000 zł, zadośćuczynienia za doznane przez niego krzywdy moralne.

W wymienionym wyżej wyroku sąd I-szej instancji ustalił, że J. K.jako osadnik wojskowy w stopniu porucznika Wojska Polskiego został osiedlony na W.w miejscowości H.pow. Ł., czyli na byłych wschodnich terenach Polski. Jego żona wykonywała zawód nauczyciela. Po zajęciu w 1939r. tych terenów przez wojska radzieckie, J. K.wraz z rodziną w lutym 1940r. został zesłany na tzw. „spec-posielenie” do obozu w obwodzie kirowskim. Z tego obozu J. K.i jego rodzina zostali zwolnieni 23 sierpnia 1941r. i zamieszkali w K.. J. K.otrzymał paszport Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentowanej przez Rząd Emigracyjny w L.. Nadto powierzono mu szefostwo bazy Ambasady RP w K.oraz pełnił obowiązki męża zaufania na rejon K.. Do jego obowiązków należało organizowanie pomocy i opieki przebywającym na

tym terenie Polakom. 15 marca 1943r. w K.został aresztowany przez NKWD. Postanowieniem Specjalnego Kolegium przy NKWD z dnia 19 stycznia 1944r. został skazany na karę 15 lat więzienia za przestępstwa z art. 68-6 i 58-10 KK RSFRRpolegające na tym, że zbierał wiadomość o charakterze wojskowym, ekonomicznym i politycznym dotyczące ZSRR, które przekazywał do Ambasady RP, a także prowadził antyradziecką agitację, czyli szpiegostwo przeciwko ZSRR na rzecz rządu Polski. Po wyroku został wywieziony na S., gdzie pracował w różnych obozach pracy. Do Polski wrócił 29 września 1955 r. Zmarł 5 marca 1969 r.

Do tak ustalonego stanu faktycznego, nie kwestionowanego przez strony procesowe, który jako dokonany przy prawidłowej procesowej ocenie ujawnionego na rozprawie materiału dowodowego uznać należy za trafny, oddalając wnioski tenże sąd wyraził następujący, aprobowany przez instancję odwoławczą pogląd prawny.

Warunkiem uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a i b ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego za represjonowanie przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości jest działanie tych organów na obecnym terytorium Polski oraz na terytoriach Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim (art 8 ust. 2a).

Z uchwały Sądu najwyższego z dnia 21 czerwca 1995r. (OSNKW nr 8-10,poz. 53 z 1995r) wynika, że przyjęcie przez Państwo Polskie odpowiedzialności odszkodowawczej wobec osób represjonowanych przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości oparte jest na konstrukcji częściowego zrzeczenia się suwerenności jurysdykcyjnej przez ówczesne polskie organy sprawujące administrację na terytorium Polski. Przez terytorium Polski należy rozumieć terytorium w granicach z dnia 31 sierpnia 1939r. Natomiast J. K.pełnił obowiązki męża zaufania Ambasady RP, rejon kirowski i w K.został aresztowany przez NKWD. K.nigdy w skład terytorium Polski nie wchodził, gdyż nawet przed wojną znajdował się na terytorium ZSRR (wschodnia Ukraina). Skoro zatem represjonowanie J. K.przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości miało miejsce na terenie ZSRR, gdyż tam został aresztowany, to nie sposób przyjąć, aby to represjonowanie było związane z częściowym zrzeczeniem się suwerenności jurysdykcyjnej przez ówczesne polskie organy, które przecież na terenie wykraczającym poza granice Państwa Polskiego, według stanu na dzień 31 sierpnia 1939 r., tej suwerenności nie posiadały.

Działanie zatem radzieckich organów w postaci aresztowania obywateli polskich poza granicami wyżej opisanego terytorium Polski, stanowi ujemną przesłankę do zasądzenia odszkodowania w oparciu o przepis art. 8 ust.2a i b wyżej cytowanej ustawy.

Apelacja wnioskodawcy wniesiona przez jego pełnomocnika - adwokata, zarzuca temu orzeczeniu błędne ustalenie, że występują negatywne przesłanki do uznania wniosku o odszkodowanie dotyczącego działalności J. K., Wskazując na powyższe wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie żądanego odszkodowania lub o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, po uprzednim uchyleniu tegoż orzeczenia. W jej motywach wyraża się zapatrywanie, że skoro sąd okręgowy zauważył, że teren danej ambasady stanowi terytorium jej państwa i rejon działania pracowników tej ambasady, stanowi jakby poszerzenie państwa poza jego granice, to w Konsekwencji tego należy uznać, że kapitan J. K. prowadził działalność na obszarze, którego teren odpowiadał statusowi terytorium Polski, przy czym z art. 8 ust. 2bustawy z 23 lutego 1991r. wyżej cytowanej (dalej ustawa lutowa) wynika, że przez działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego należy rozumieć działalność prowadzoną od 17 września 1939r. do 5 lutego 1946r. ,a nie po 1 stycznia 1944 r. jak przyjął to sąd merytoryczny.

Sąd odwoławczy zważył:

Apelacja nie jest zasadna, i w związku z tym nie może zostać uwzględniona.

Zawarty w niej zarzut i wnioski opierają się na następującym, wyrażonym w motywach zaskarżonego wyroku zapatrywaniu. Natomiast przy założeniu, że teren Ambasady danego Państwa i rejon działania pracowników tej Ambasady stanowi jakby poszerzenie państwa poza jego granice, to zachodzi kolejna ujemna przesłanka do zasądzenia odszkodowania, gdyż zgodnie z art. 8 ust.2a wyżej cytowanej ustawy, represjonowanie przez władze radzieckie nie

mogło nastąpić przed dniem 1 stycznia 1944 r., natomiast J. K. został aresztowany 15 marca 1943r. Stwierdzić w związku z tym należy, że: Po pierwsze - ten hipotetyczny wywód jest błędny. Co do jego słuszności miał wątpliwości już sąd okręgowy, skoro na samym jego wstępie posługuje się zwrotem "przy założeniu". Pojęcie terytorium RP określone jest w ustawie z 12.10.1990r. o ochronie granicy państwa i rejon działania jej pracowników stanowi jakby poszerzenie państwa poza jego granice. Są to zupełnie dowolne stwierdzenia sądu okręgowego. Po wtóre, pozytywne zastosowanie ustawy lutowej może mieć miejsce tylko wtedy, jeżeli do represjonowania za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego doszło na jego terytorium wyznaczonym obecną wschodnią granicą i granicą wschodnią, ustaloną Traktatem Ryskim. Chodzi tu więc nie o to, gdzie osoba represjonowana prowadziła działalność niepodległościową, lecz o to, czyją przynależnością państwową było terytorium, na którym osoba taka przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub pozasądowe była represjonowana. Skoro sąd okręgowy trafnie ustalił, że K. (wschodnia Ukraina) oraz inne miejscowości w których aresztowano, osądzono, więziono oraz zmuszano do katorżniczej pracy J. K., nigdy do Polski nie należały, merytoryczne rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku uznać należy za trafne.

Błędny pogląd sądu wyżej omówiony nie miał bowiem w tej sytuacji żadnego wpływu na treść wyroku. Dlaczego orzec należało jak w części dyspozytywnej orzeczenia. O kosztach sądowych za instancję odwoławczą postanowiono w myśl art. 13 ustawy lutowej.